Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Muistio

25.1.2023

VN/4165/2022
VN/4165/2022-YM-173

Ympäristöministeriön vastine ympäristövaliokunnan kirjallisiin kysymyksiin ja perustuslakivaliokunnan lausuntoon

Ympäristövaliokunta on 29.11.2022 esittänyt ympäristöministeriölle kirjallisia kysymyksiä liittyen hallituksen esitykseen 140/2022 vp, jonka lisäksi valiokunta on pyytänyt ympäristöministeriöltä vastinetta perustuslakivaliokunnan 18.01.2023 antamasta lausunnosta PevL 82/2022.

Vastaukset ympäristövaliokunnan esittämiin kysymyksiin

Ympäristövaliokunta on pyytänyt ympäristöministeriöltä vastaukset seuraaviin lausuntoihin:

- Tilastokeskuksen lausunto;
- Oikeusministeriön lausunto;
- Digi- ja väestötietoviraston lausunto;
- RIL ry:n lausunto;
- Rakli ry:n lausunto;
- Maanmittauslaitoksen lausunto; ja
- Tietosuojavaltuutetun toimiston lausunto

Postiosoite **Postadress** **Postal Address**	**Käyntiosoite** **Besöksadress** **Office**	**Puhelin** **Telefon** **Telephone**	**Faksi** **Fax** **Fax**	**s-posti, internet** **e-post, internet** **e-mail, internet**
Ympäristöministeriö				
PL 35 00023 Valtioneuvosto	Aleksanterinkatu 7 Helsinki	0295 16001 +358 295 16001	09 1603 9320 +358 9 1603 9320	kirjaamo.ym@gov.fi

Rakentamislakiin liittyvät kysymykset

Ympäristövaliokunnan esittämät kysymykset RIL Ry:n ja Rakli ry:n lausunnosta koskevat rakentamislakia. Ympäristöministeriö toteaa, että näihin kysymyksiin on vastattu aiemmin rakentamislakia (HE 139/2022 vp.) koskevan käsittelyn yhteydessä.

Rakli ry:n lausunnossa esitetyt säädösmuutosehdotukset

Ympäristöministeriö on lausunut Rakli ry:n 18.10.2022 päivätyssä lausunnossa ehdotettuihin rakentamislain sekä rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä annettavan lain muutosehdotuksiin rakentamislain käsittelyn yhteydessä 8.11.2022 antamassaan vastineessa ja viittaa vastausten osalta tähän vastineeseen.

RIL Ry:n lausunnossa esitetyt seikat siirtymäajoista

RIL Ry:n 19.10. ympäristövaliokunnalle pidetyn asiantuntija puheenvuoron diasetissä sivulla 6 on esitetty ehdotettujen lakien voimaantuloon liittyen kommentti ”*Kunnille ja maakuntaliitoille on annettu 5 vuotta siirtymäaikaa kaavoitusta koskevien tietojen julkaisemiseen tietojärjestelmässä. Kiinteistön omistajille tai rakennushankkeeseen ryhtyville ei kuitenkaan ole siirtymäaikaa. Suurimmasta osasta nykyisestä kiinteistökannasta ei ole olemassa vaadittuja tietoja sähköisessä muodossa ja varsinkin korjaushankkeiden toteuttaminen ilman siirtymäaikoja voi olla pienille ja keskisuurille kiinteistöyhtiöille hyvin haastavaa. RIL haluaa kiinnittää ympäristövaliokunnan huomion kiinteistö- ja rakentamisalan markkinahäiriön mahdollisuuteen puuttuvan siirtymäajan vuoksi.*”.

Ympäristöministeriö toteaa, että hallituksen esityksessä rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä ei ehdoteta kiinteistön omistajille tai rakennushankkeeseen ryhtyville velvollisuuksia luovuttaa tietoa rakennetun ympäristön tietojärjestelmään. Rakennetun ympäristön tietojärjestelmään ei myöskään tässä esityksessä tai muissa esityksissä ehdoteta luovutettavaksi olemassa olevia tietoja. Tiedon luovutus koskisi vain uutta viranomaistoiminnassa syntyvää tietoa, johon on rakentamisen osalta ehdotettu rakentamislaista annetussa hallituksen esityksessä (139/2022 vp.) kolmen (3) vuoden siirtymäaikaa.

Ministeriö toteaa, että kun kyse on ehdotetun rakentamislain mukaisesta rakennuskohteen korjaamisesta, toimitetaan viranomaiselle tietomallimuotoinen suunnitelma tai tiedot koneluettavassa muodossa vain niistä rakennuskohteen osista, joihin korjaaminen kohdistuu. Rakentamislaissa ei ehdoteta sitä, että rakennusta tai rakennuskohdetta tulisi jälkikäteen lähteä tietomallintamaan. Koska tietoja voi toimittaa myös muussa koneluettavassa muodossa, ei niistä aiheutuisi rakennushankkeeseen ryhtyvälle tai kiinteistön omistajille ylimääräistä työtä korjausten suunnitteluun.

Tietojärjestelmään liittyvät lausunnot

Digi- ja väestötietoviraston esittämät seikat

Digi- ja väestötietovirasto on esittänyt lausunnossaan, että esityksellä olisi välittömiä vaikutuksia Ahvenanmaan maakuntaan toisin kuin hallituksen esityksessä on kerrottu. Perusteluina Digi- ja väestötietovirasto on esittänyt, että Verohallinto ja Tilastokeskus siirtyisivät käyttämään rakennetun ympäristön tietojärjestelmää 1.1.2024 alkaen ja tietojärjestelmässä käsiteltäisiin maakuntaa koskevia tietoja.

Ympäristöministeriö katsoo, että esityksellä ei olisi välittömiä vaikutuksia Ahvenanmaan maakuntaan tietojärjestelmän käyttöönoton aikana. Lakiehdotuksissa ei ehdoteta Ahvenanmaalle velvoitteita tai oikeuksia. Lainsäädäntöehdotuksissa ei esitetä muutoksia Digi- ja väestötietoviraston väestötietojärjestelmässä ylläpitämien rakennus- ja huoneistotietojen ylläpitovastuisiin. Ympäristöministeriön näkemyksen mukaan asia edellyttäisi muutoksia Väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annettuun lakiin.

Verohallinto ja Tilastokeskus voivat ottaa käyttöönsä rakennetun ympäristön tietojärjestelmän jo 1.1.2024 alkaen ja ympäristöministeriö pitää kannatettavana sitä, että mainitut viranomaiset siirtyisivät tietojärjestelmän käyttäjiksi heti käyttöönoton aikana. Ministeriö kuitenkin toteaa, että rakentamislakiin on ehdotettu kolmen vuoden siirtymäaikaa tietojen luovuttamiselle rakennetun ympäristön tietojärjestelmään rakentamislain voimaantulon jälkeen. Alueidenkäytön tietojen osalta siirtymäajaksi on ehdotettu viisi vuotta. Hallituksen esityksissä ei ole ehdotettu vanhojen, jo voimassa olevien sekä historiallisten tietojen luovuttamista rakennetun ympäristön tietojärjestelmään tai niiden digitoimista. Rakennetun ympäristön tietojärjestelmän tosiasiallinen käyttö mainittujen viranomaisten toimesta alkaisi varsinaisesti vasta vuonna 2027 ja 2029 rakentamisen ja alueidenkäytön tietojen osalta, kun tiedonluovutusvelvollisuudet tulevat voimaan.

Maanmittauslaitoksen lausunto tietojen laadusta

Maanmittauslaitos on esittänyt lausunnossaan ympäristövaliokunnalle huolensa väestötietojärjestelmässä ylläpidettävien rakennus- ja huoneistotietojen heikosta laadusta sekä puutteellisuudesta erityisesti vanhempien rakennuskohteiden osalta. Samaa huolta on esitetty myös Tilastokeskuksen lausunnossa.

Ympäristöministeriö toteaa, että esitetty huoli tietojen heikosta laadusta on aiheellinen. Rakennus- ja huoneistotiedon ylläpidossa on ollut puutteita eikä väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmenteista annetun lain kuntia koskevia velvoitteita ole asianmukaisesti noudatettu kunnissa. Tietojärjestelmää valmistelevan Ryhti-hankkeen aikana ministeriö on havainnut, että eri tietojärjestelmissä olevat tiedot voivat poiketa toisistaan hyvin paljon, mikä aiheuttaa haittaa paitsi tietojen yhteentoimivuudelle, myös tietojen hyödyntämiselle.

Rakennetun ympäristön tietojärjestelmän yhtenä tarkoituksena on korjata rakennetun ympäristön tiedon laatuun liittyviä ongelmia ja puutteita. Tietojärjestelmän niin sanotuksi pohjadataksi valittiin väestötietojärjestelmän rakennus- ja huoneistotiedot siitä syystä, että ne olivat valtakunnallisesti laadultaan käyttökelpoisimmat tiedot.

Rakentamislaista annetussa hallituksen esityksessä on ehdotettu rakentamista koskeville tiedoille yhteentoimivaa, rakenteista ja koneluettavaa muotoa. Yhteentoimiva tietomuoto mahdollistaa tietojen nopean vertailun sekä erilaisten automaattisten työkalujen käytön tiedon laadun ylläpitämisessä. Tietojärjestelmästä annettavassa laissa säädettäisiin Suomen ympäristökeskuksen tiedonsaantioikeuksista, joilla laatua pystyttäisiin ylläpitämään ja estämään tiedon rikkoutumista.

Tietojärjestelmän määrittelytyössä on kiinnitetty huomiota Maanmittauslaitoksen esille tuomaan riskiin tiedon eriytymisen osalta. Suomen ympäristökeskus tekee yhteistyötä kehittämisen osalta Digi- ja väestötietoviraston kanssa tietoliikenteen turvallisen ja laadukkaan toiminnan varmistamiseksi.

Tilastokeskuksen lausunto

Tilastokeskus on lausunnossaan esittänyt huolensa tietojärjestelmän vaatimien muutosten tuomista kustannuksista Tilastokeskuksen toimintaan. Kertaluonteiseksi kustannusarvioksi käyttöönotolle on esitetty kaksi miljoonaa euroa sekä mahdolliset pysyvät kustannukset. Lausunnossa on lisäksi esitetty huomio siitä, että Suomen ympäristökeskus tekisi mahdollisesti päällekkäistä tilastotointa Tilastokeskuksen kanssa.

Tilastokeskus saa rakennustiedot tällä hetkellä käytännössä väestötietojärjestelmästä. Väestötietojärjestelmän tietoihin ei esitetä muutoksia, joten tilastokeskuksen tiedonsaanti voi jatkua DVV:ltä jatkossakin. DVV:n suunnittelema muutos asiakkailleen toimittamista peräkkäistiedostotoimituksista rajapintapalveluksi vuoden 2024 loppuun mennessä voi aiheuttaa kustannuksia sen asiakkaille, kuten Tilastokeskukselle. Muutos ei kuitenkaan riipu rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä tai tästä lainsäädäntöehdotuksesta. DVV:n suunnitteleman uudistuksen toteutuessa Tilastokeskus joutuisi joka tapauksessa muuttamaan rakennustietojen saamiseen liittyviä prosessejaan. Muutoksen yhteydessä Tilastokeskuksella on mahdollista vaihtaa rakennetun ympäristön tietojärjestelmän käyttäjäksi, jolloin sen käyttöönotosta ei aiheudu Tilastokeskukselle erityisiä lisäkustannuksia.

Ehdotuksella ei esitetä sitä, että Suomen ympäristökeskus laatisi päällekkäisiä tilastoja Tilastokeskuksen tilastoista tai laatisi kilpailevia tuotteita. Suomen ympäristökeskus tekee jo nyt tilastointia rakennetun ympäristön liittyvissä asioissa.

Tietosuojavaltuutetun toimiston huomiot henkilötietojen luovuttamisesta

Tietosuojavaltuutetun toimisto on tuonut lausunnossaan esille 1. lakiehdotuksen 11 §:ssä tarkoitetun julkisen tietopalvelun kautta saatavilla olevia pysyviä rakennustunnuksia ja sitä, että niitä ei voida pelkästään aiemman lainsäädännön aikana muodostuneella käytännöllä automaattisesti julkaista ja pitää saatavilla.

Ympäristöministeriö toteaa, että komission täytäntöönpanoasetuksessa, joka on annettu 21.12.2022 arvokkaiden tietoaineistojen luettelosta ja niiden julkaisemista ja uudelleenkäyttöä koskevista järjestelyistä velvoitetaan jäsenvaltioita jakamaan arvokkaiksi tietoaineistoiksi lueteltuja tietoja. Täytäntöönpanoasetuksen liitteessä I on eritelty mitä aineistoja asetuksessa määritellään arvokkaiksi tietoaineistoiksi ja ne on jaettu omiin luokkiinsa. Tämän jaottelun ensimmäinen luokka on paikkatiedot, jonka tietoaineistoksi on lueteltu INSPIRE-tietoryhmiin kuuluvat ”osoitteet”, ”rakennukset” ja kiinteistöt, siten kuin ne on määritelty INSPIRE direktiivin (2007/2/EY) liitteissä I ja III. Täytäntöönpanoasetuksen liitteessä on määritelty, että rakennuksista ja osoitteista tulee jakaa avoimena datana teknisten rajapintojen sekä ns. massalatauspalveluiden kautta rakennuksista niiden yksilöllinen tunniste, eli pysyvä rakennustunnus ja osoite, josta tulee lisäksi jakaa osoitetarkennin (esim. talon numero), kadun nimi, hallinnolliset yksiköt (esim. kunta, maakunta ja maa) sekä postitunniste, eli postinumero.

Ministeriö toteaa, että komission täytäntöönpanoasetuksen ei ole katsottu olevan riidassa yleisen tietosuoja-asetuksen kanssa ja sen esittämien vaatimusten vuoksi 1. lakiehdotuksessa ehdotettu 11 § ei ole ristiriidassa yleisen tietosuoja-asetuksen kanssa tai että siinä ehdotettujen tietojen julkaisu olisi perusteltua vain aiemman lainsäädännön aikana muodostuneella käytännöllä. Osoitetiedoista ei pidettäisi saatavilla yksittäisiä huoneistotunnuksia.

Ministeriö viittaa lisäksi tekemäänsä erilliseen tietosuojavaikutusten arviointiin, jossa on tehty kattava vaikutustenarviointi henkilötietojen käsittelystä.

Vastine perustuslakivaliokunnan lausuntoon 82/2022

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan 82/2022 esittänyt seuraavat neljä kohtaa, joihin ympäristövaliokunnan tulisi kiinnittää huomiota.

1. Ympäristövaliokunnan on syytä säädösperustaisesti varmistaa, että tietojärjestelmästä ei julkaista arkaluonteisia tietoja julkisessa tietoverkossa,

2. Ympäristövaliokunnan on syytä varmistua sääntelyn yhteensopivuudesta EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen kanssa kiinnittäen erityistä huomiota kunkin rekisterinpitäjän vastuiden selkeään määrittelyyn ehdotetun yhteisrekisterinpitäjyyden osalta,

3. Ympäristövaliokunnan on arvioitava sääntelyn kokonaisuutta tietojen jatkokäytön kannalta kiinnittäen huomiota myös muihin julkiseen tietopalveluun mahdollisesti sisältyviin riskeihin,

4. Tarkastella sääntelyn kokonaisuutta tietojen salassapitoperusteiden osalta

Perustuslakivaliokunta on lisäksi esittänyt, että sääntelyä tulisi selventää termin ”julkaista” osalta.

Arkaluonteiset henkilötiedot

Arkaluonteisella henkilötiedolla tarkoitetaan yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklassa määriteltyjä erityisiä henkilöryhmiä koskevia tietoja sekä muussa lainsäädännössä korkeamman suojan saavia henkilötietoja.

Kuten hallituksen esityksen sivulla 98 todetaan, rakennetun ympäristön tietojärjestelmä ei tule sisältämään, eikä siinä ole tarkoitus käsitellä arkaluonteista tietoa. Ehdotetun rakentamislain 72 ja 73 §:n nojalla toimitettavaksi säädettävät tiedot eivät sisältäisi arkaluonteista henkilötietoa.

Ehdotettujen 72 ja 73 §:n mukaisesti tiedot tulee toimittaa yhteentoimivassa ja koneluettavassa muodossa sekä tiettyjen tietojen, kuten rakentamisluvan ja toteumamallin osalta tietomallimuotoisena. Osa tiedoista on toimitettava vain koneluettavassa ja yhteentoimivassa muodossa.

Niiden tietojen osalta, joissa voidaan käyttää vapaamuotoista tekstiä, tullaan kuntien rakennusvalvontaviranomaisia ohjeistamaan tarkasti mitä tietoa voidaan kirjata ja mitä tietoa ei tule kirjata. Kunnilla on jo yleisen tietosuoja-asetuksen perusteella velvoite olla käsittelemättä arkaluonteista henkilötietoa rakennusluvituksen yhteydessä, eikä tähän ole tässä tai rakentamislakia koskevassa hallituksen esityksessä ehdotettu muutoksia.

Ympäristöministeriö toteaa 1. lakiehdotuksen 11 §:n osalta, että ehdotetussa pykälässä on listattu enimmäismäärä niitä tietoja, joita voidaan pitää saatavilla julkisessa tietopalvelussa. Rakennuskohteen esteettömyystiedot eivät sisällä tietoa rakennuskohteen asukkaan terveydentilasta tai muusta arkaluonteisesta tiedosta. Rakennuskohteen esteettömyystiedoilla tarkoitetaan lähtökohtaisesti sitä, että onko rakennus tai rakennuskohde esteetön vai ei. Esteettömyystietoja on esimerkiksi tieto sisäänkäynnin esteettömyydestä. Rakennukset ja rakennuskohteet tulee lähtökohtaisesti rakentaa siten, että ne ovat esteettömiä, joten yksilöön viittaavaa terveystietoa ei tältä osin voitaisi julkaista julkisessa tietopalvelussa.

Ympäristöministeriö katsoo, ettei perustuslakivaliokunnan ehdottama säädösperustainen varmistus ole tarpeellinen. Yleinen tietosuoja-asetus estää arkaluonteisen tiedon käsittelyn, ellei sille ole perusteltua tietosuoja-asetuksen mukaista syytä, esimerkiksi viranomaisen tehtävään liittyvää syytä. Käsittely sisältää myös tiedon luovuttamisen. Lakiehdotuksen mukaan Suomen ympäristökeskuksella ei olisi oikeutta käsitellä arkaluonteista tietoa eikä oikeutta julkaista niitä julkisessa tietoverkossa.

Yhteinen rekisterinpitäjyys

Ympäristöministeriö viittaa aikaisempiin lausuntoihinsa sekä oikeusministeriön ympäristövaliokunnalle antamaan lausuntoon, joissa on todettu ehdotetun sääntelyn yhteisrekisterinpitäjyydestä olevan tarkoituksenmukainen sekä yhteensopiva yleisen tietosuoja-asetuksen kanssa, pl. oikeusministeriön ehdottamaa muutosehdotusta ehdotetun 4 §:n sanamuotoon, johon palataan jäljempänä.

Ensimmäisen lakiehdotuksen pykälissä 3 ja 4 on säädetty yhteisrekisterinpitäjistä sekä Suomen ympäristökeskuksen tehtävistä. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan katsonut, että yhteisrekisterinpitäjyyttä koskevasta sääntelystä tulee selkeästi käydä ilmi tiedon luovuttamiseen toimivaltainen viranomainen. Ympäristöministeriö toteaa, että rekisterinpitäjien vastuunjako sekä oikeudet on säädetty 4 §:ssä, minkä lisäksi 3 §:n 3 momentissa on säädetty Suomen ympäristökeskuksen oikeudesta käsitellä tietojärjestelmän tietoa. Käsittely pitää sisällään yleisen tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 1 kohdan alakohdan 2 mukaisesti tiedon luovuttamisen.

Ympäristöministeriö katsoo, että sääntelystä käy selvästi ilmi se, että maakunnan liitot, kunnat ja Suomen ympäristökeskus voivat luovuttaa 4.2 §:n mukaisesti tallentamansa ja toimittamansa tiedot, minkä lisäksi 4.3 §:ssä on säädetty siitä, että Suomen ympäristökeskuksen tulee toteuttaa 15 artiklan mukaista rekisteröidyn oikeutta ja 3.3 §:ssä on säädetty Suomen ympäristökeskuksen toimivalta luovuttaa henkilötietoa.

Turvaaminen ja luokittelu

Ympäristöministeriö viittaa aikaisempiin lausuntoihinsa ympäristövaliokunnalle ja puolustusvaliokunnalle, minkä lisäksi ministeriö toteaa tiedon turvaamisen ja seurantatoimenpiteistä seuraavaa.

Suomen ympäristökeskus pyrkii varmistamaan, että tietoja pyytävä taho käyttää tietoja tässä laissa säädettyihin käyttötarkoituksiin ja valvoo tiedon luovuttamista tietojärjestelmässä seuraavin keinoin:

- Tietojen luokittelussa on huomioitu suorat ja epäsuorat henkilötiedot sekä kyberturvallisuuteen liittyvät seikat. Tietopalveluissa huomioidaan tietojen luokittelu. Tiedon

tuottajia ohjeistetaan, mitä luokiteltuja tietoja ja henkilötietoja järjestelmään voi toimittaa ja mitä ei. Järjestelmään tuotava tieto validoidaan eli sen laatu varmistetaan.

- Henkilötietoja ja muita luokiteltuja tietoja luovutetaan vain käyttäjille, joilla on niihin laissa määrätty käyttöoikeus. Käyttöoikeussopimuksien ehtoihin kirjataan tietojen käyttöoikeudet ja -ehdot.

- Sopimusten noudattamisen tueksi käyttäjille laaditaan selkeät ja tarkat ohjeet tietojen käytöstä ylipäänsä, erityisesti henkilötietojen ja luokiteltujen tietojen käytöstä. Tiedon tuottajille laaditaan kattava ohjeistus tiedon tuottamisesta järjestelmään, ja erikseen ohjeistus henkilötiedon ja luokitellun tiedon tuottamisesta järjestelmään.

- Järjestelmän tietojen käyttö lokitetaan. Lokit noudattavat kyberturvallisuuskeskuksen ohjeistusta. Myös lokitietojen sisällölle, säilytykselle ja hävittämiselle on laadittu tarkat vaatimukset. Henkilötietojen lokitus tunnistetaan, dokumentoidaan ja perustellaan.

Tietojen julkisuus ja salassapito

Ympäristöministeriö viittaa ympäristövaliokunnalle antamiinsa aikaisempiin lausuntoihinsa julkisuusperiaatteesta ja toteaa lisäksi seuraavaa.

Perustuslain 12 §:n 2 momentin nojalla voidaan erikseen rajoittaa asiakirjojen julkisuutta lailla. Asiakirjojen julkisuuden rajoittamisesta säädetään ensisijaisesti laissa viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999), eli *julkisuuslailla*. Julkisuuslain 24 § 1 momentissa on määritetty perusteet, joiden perusteella asiakirja joko voidaan tai tulee määrätä salaiseksi viranomaisen toimesta. Tämän lisäksi laissa julkisen hallinnon tiedonhallinnasta (906/2019), eli *tiedonhallintalaissa* säädetään sen 18 §:ssä milloin valtion viranomaisen tulee turvaluokitella asiakirja. Eräissä tapauksissa salassapitoperusteita voidaan määritellä myös muualla erityislainsäädännössä, esimerkiksi laissa oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa (370/2007), mutta perustuslakivaliokunta on katsonut lausuntokäytännössään (esim. HaVM 31/1998 s. 7/II, EV 303/1998 vp.), että salassapitosäännöksestä tulee ensisijaisesti määrätä julkisuuslaissa.

Julkisuuslain 24 §:n 1 momentissa rakennettuun ympäristöön kohdistuvat salassapitoperusteet ovat pääsääntöisesti kohdat 6, 7, 8, 9, 10, 14, 16 ja 31. Kyseiset perusteet salassapitoon ovat kuitenkin rajoittuneet joko erityisviranomaisiin (puolustusviranomaiset, tilastokeskus), muutoksenhakuasiakirjoihin tai henkilötietojen suojeluun. Edellä mainitut salassapitoperusteet sisältävät usein lisäksi erillisen vaatimuksen viranomaisen vahinkoarvioinnista eli viranomaisen tulee arvioida asiakirjan julkisuudesta ja salassapidosta aiheutuvaa vahinkoa jokaisen asiakirjan kohdalta erikseen ennen salassapitopäätöksen tekemistä.

Ympäristöministeriö toteaa aikaisempien lausuntojensa tapaan, että rakennetun ympäristön tietojen salaamiselle voi olla joissain tilanteissa salassapitoperusteita, kuten esimerkiksi, kun kyse on rakennuskohteen turvajärjestelyistä tai väestönsuojelusta, mutta pääsääntönä on, että rakennettua ympäristöä koskevia asiakirjoja ei voida määrätä salassa pidettäviksi.

Julkaista-termin muuttaminen

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan todennut, että ”julkaista”-termin käyttö ei ole yhteneväinen muun lainsäädännön kanssa ja termiä tulisi tarkistaa.

Ympäristöministeriö ehdottaa, että lain ymmärrettävyyden vuoksi termi ”julkaista” korvataan 1. lakiehdotuksen 1, 4, 5, ja 6 §:ssä sekä rakentamislain (HE 139/2022 vp.) 72 ja 73 §:ssä termillä toimittaa.

Muutoksen mukaiset pykäläkohtaiset tekstit löytyvät jäljempänä osiosta ”muutosehdotukset”.

Ympäristöministeriön muutosehdotukset lakiehdotuksiin

Ympäristöministeriö ehdottaa seuraavia muutoksia lakiehdotuksiin.

Rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä annettava laki

Ympäristöministeriö ehdottaa lainsäätämisjärjestyksen vuoksi seuraavaa muutosta lakiehdotuksen pykäliin 2 ja 7. Uudet ehdotetut sananmuodot ovat:

2 § Rakennetun ympäristön tietojärjestelmän tarkoitus ja yleinen rakenne

Rakennetun ympäristön tietojärjestelmä palvelee alueidenkäyttöä ja rakentamista koskevia tiedonsaannin tarpeita.
Rakennetun ympäristön tietojärjestelmä koostuu alueidenkäytön tietovarannosta ja rakennustietovarannosta. Alueidenkäytön tietovaranto sisältää tämän lain 5 §:ssä säädetyt alueidenkäyttöä koskevat tiedot. Rakennustietovaranto sisältää tämän lain 7 §:ssä säädetyt rakentamista koskevat tiedot. Lisäksi tietovarannot voivat sisältää 9 §:n perusteella tallennettuja tietoja.

7 § Rakennetun ympäristön tietojärjestelmään julkaistavat rakentamista koskevat tiedot

Kunnan on toimitettava viivytyksettä rakennetun ympäristön tietojärjestelmään maankäyttö- ja rakennuslain 131, 142, 150, 153 ja 153 a §:n mukaiset tiedot rakennuslupahakemuksista, lupapäätöksistä, viranomaiskatselmuksista, loppukatselmuksista sekä osittaisista loppukatselmuksista.

Ympäristöministeriö ehdottaa seuraavaa muutosta lakiehdotuksen pykälään 4. Uusi ehdotettu sanamuoto on:

4 § Tietovarantojen rekisterinpitäjät ja vastuunjako

Suomen ympäristökeskus, kunnat ja maakuntien liitot ovat alueidenkäytön tietovarannon yhteisrekisterinpitäjiä. Suomen ympäristökeskus ja kunnat ovat rakennustietovarannon yhteisrekisterinpitäjiä.

Kukin rekisterinpitäjä vastaa luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus) rekisterinpitäjälle säädetyistä velvollisuuksista ja rekisteröidyn oikeuksien toteuttamisesta rakennetun ympäristön tietojärjestelmään tallentamiensa ja toimittamiensa tietojen osalta.

Poiketen siitä, mitä 2 momentissa säädetään, Suomen ympäristökeskus vastaa yleisen tietosuoja-asetuksen 13 ja 14 artikloissa tarkoitetusta informointivelvollisuudesta, 15 artiklassa tarkoitetusta rekisteröidyn oikeudesta saada pääsy omiin tietoihinsa 30 artiklassa tarkoitetusta selosteesta sekä 32 artiklassa tarkoitetusta käsittelyn turvallisuudesta.

Suomen ympäristökeskus toimii yleisen tietosuoja-asetuksen 26 artiklassa tarkoitettuna rekisteröityjen yhteyspisteenä.

Perustelut:

Oikeusministeriö on lausunnossaan katsonut, että ehdotettu sanamuoto on kielellisesti selkeämpi. Ympäristöministeriö yhtyy oikeusministeriön esitykseen ja ehdottaa 4 §:n 4 momentin muuttamista tällä perusteella. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan 82/2022 katsonut, että termi ”julkaista” ei ole tarkoituksenmukainen, minkä vuoksi ministeriö pyytää muuttamaan ehdotetun pykälässä esiintyvän ”julkaista” termin muotoon toimittaa.

Ympäristöministeriö ehdottaa seuraavia muutoksia 1. lakiehdotuksen pykäliin 1, 5 ja 6 sekä ehdotetun rakentamislain 139/2022 vp. pykäliin 72 ja 73. Uudet ehdotetut sanamuodot ovat:

1 § Lain soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan rakennetun ympäristön tietojärjestelmän ja sen palvelujen perustamiseen, ylläpitoon ja kehittämiseen sekä tietojärjestelmään toimitettavien ja tallennettavien tietojen käsittelyyn.
Lakia ei sovelleta puolustustarkoitusta varten tapahtuvan alueidenkäytön suunnittelua ja rakentamista koskevien salassa pidettävien tietojen käsittelyyn, kun on kyse

a) Puolustusvoimien lakisääteisten tehtävien toteuttamiseen tai tukemiseen tarkoitettuja alueita koskevien tietojen käsittelystä, jos näitä koskee Puolustusvoimien määrittämä salassapitotarve;

b) Puolustusvoimien lakisääteisten tehtävien toteuttamiseen tai tukemiseen tarkoitettuja tiloja, rakennuksia ja infrastruktuuria koskevien tietojen käsittelystä, jos:

1) tiedon tallentamisen tarve ei ole muun yhteiskunnan kannalta välttämätön tai;

2) kohde sijaitsee Puolustusvoimien alueella tai;

3) kohde sijaitsee Puolustusvoimien alueen ulkopuolella ja salassapidolle on viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentissa säädetty peruste.

5 § Rakennetun ympäristön tietojärjestelmään julkaistavat alueidenkäyttöä koskevat tiedot

Kunnan ja maakunnan liiton on toimitettava viivytyksettä rakennetun ympäristön tietojärjestelmään valtakunnallisesti yhteentoimivassa ja koneluettavassa muodossa maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999) tarkoitetut seuraavat tiedot:

1) tieto kaavan vireille tulosta ja suunnittelualueen rajaus;
2) kaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelma;
3) tieto kaavan valmisteluaineiston nähtäville asettamisesta;
4) kaavaehdotus;
5) tieto kaavaehdotuksen nähtäville asettamisesta;
6) hyväksytty kaava;
7) tieto kaavaa koskevan päätöksen muutoksenhaun vireilläolosta;
8) tieto kaavan tai sen osan voimaantulosta;
9) lainvoimainen kaava;
10) hyväksytyn kaavan selostus;
11) tieto kaavan kumoutumisesta;
12) voimaantullut tonttijako sekä tieto tonttijaon kumoutumisesta;
13) rakennuskielto sekä tieto kiellon kumoutumisesta tai raukeamisesta;
14) rakentamisrajoitus sekä tieto rajoituksen kumoutumisesta tai raukeamisesta;
15) toimenpiderajoitus sekä tieto rajoituksen kumoutumisesta tai raukeamisesta;
16) suunnittelutarvealue sekä tieto sen kumoutumisesta tai raukeamisesta;
17) voimaantullut rakennusjärjestys.

Edellä 1 momentin kohtien 4, 6, 9 ja 12 aineistot on toimitettava myös yhteentoimivassa ja koneluettavassa tietomallimuodossa.

Ympäristöministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä toimitettavien tietojen rakenteesta.

6 § Alueidenkäytön tietojen pysyvät yksilöivät tunnukset

Suomen ympäristökeskuksen on annettava rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä pysyvä yksilöivä tunnus 5 §:ssä säädetyille tiedoille.
Pysyvä yksilöivä tunnus annetaan, kun tiedot toimitetaan ensimmäistä kertaa rakennetun ympäristön tietojärjestelmään.
Ympäristöministeriön asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä pysyvien yksilöivien tunnuksien teknisestä sisällöstä ja muodostamisesta.

Rakentamislaki (HE 139/2022 vp.)

72 § Rakennuksen viranomaiskatselmusten tietojen toimittaminen rakennetun ympäristön tietojärjestelmään

Kunnan on toimitettava tiedot aloitusilmoituksesta tai aloituskokouksesta, pohjakatselmuksesta, sijaintikatselmuksesta, osittaisesta loppukatselmuksesta ja loppukatselmuksesta rakennetun ympäristön tietojärjestelmässä yhteentoimivassa ja koneluettavassa muodossa siten, että ne ovat muiden viranomaisten saatavilla rajapintoja käyttäen.

Ympäristöministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä rakennuksen aloitusilmoituksesta, aloituskokouksesta, pohjakatselmuksesta, sijaintikatselmuksesta, osittaisesta loppukatselmuksesta ja loppukatselmuksesta toimitettavien tietojen sisällöstä ja tietojen koneluettavasta muodosta.

73 § Rakentamisen lupiin liittyvien tietojen toimittaminen rakennetun ympäristön tietojärjestelmään

Kunnan on toimitettava rakennuksen tai muu rakennuskohteen rakentamislupapäätös liitteineen, maisematyölupapäätös, purkamislupapäätös, poikkeamislupapäätös, rakennuksen suunnitelmamalli, rakennuksen toteumamalli ja tiedot rakennetun ympäristön tietojärjestelmässä yhteentoimivassa ja koneluettavassa muodossa siten, että ne ovat muiden viranomaisten saatavilla rajapintoja käyttäen.

Ympäristöministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä rakennuksesta edellytettävistä tiedoista sekä lupapäätösten ja rakennusta koskevien suunnitelmamallien ja toteutumamallien ja tietojen yhteentoimivista ja koneluettavista tiedoista ja niiden toimittamisesta.

Laki rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä

7 § Rakennetun ympäristön tietojärjestelmään toimitettavat rakentamista koskevat tiedot

Rakennetun ympäristön tietojärjestelmään toimitettavista rakentamista koskevista tiedoista säädetään rakentamislain 72 ja 73 §:ssä.

Perustelut: Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan 82/2022 että lain sanamuodossa ei ole syytä käyttää yleiskielen vastaista merkitystä ja että sääntelyä on syytä selventää. Muutosehdotuksissa on otettu huomioon myös muut puolustusvaliokunnan ja ympäristöministeriön ehdottamat muutokset sekä ehdotettu muutoksia HE 139/2022:ssä ehdotettuun rakentamislakiin sekä sen liitelakina olevaan lakiin rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä.

Maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta annettava laki

Ympäristöministeriö ehdottaa siirtymäsäännökseen seuraavaa muutosta. Uusi ehdotettu sanamuoto on:

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2024.

Lain 29, 29 a, 30, 40, 40 a, 41, 55, 55 a, 57, 78, 78 a, 78 b ja 79 tulevat voimaan vasta 1 päivänä tammikuuta 2029.

Sellaiseen kaavaan, joka on ollut ehdotuksena julkisesti nähtävillä sekä sellaiseen erilliseen tonttijakoon, joka on ollut vireillä ennen 2 momentissa mainittujen säännösten voimaantuloa, sovelletaan säännösten voimaan tullessa voimassa olleita 29, 30, 40, 41, 55, 57, 78 ja 79 §:ää

Kunta ja maakunnan liitto voivat kuitenkin yksittäisen kaavan tai tonttijaon osalta soveltaa 3 momentissa mainittujen vanhojen säännösten asemesta 2 momentissa mainittuja uusia säännöksiä tämän lain tultua voimaan.

Perustelut:

Hallituksen esityksessä olevan siirtymäsäännöksen mukaan kaavat laaditaan voimassa olevan lain mukaisesti siirtymäsäännöksessä mainittuun ajankohtaan asti ja tämän jälkeen uuden lain mukaisesti. Olisi kuitenkin tarpeellista mahdollistaa valtakunnallisesti yhteentoimivassa tietomallimuodossa sekä kaavakohteista ja kaavamääräyksistä koostuvan kaavan laadinta jo heti

lain voimaantultua. Eri kuntien ja maakunnan liittojen valmiudet siirtyä uuteen kaavoitustapaan vaihtelevat, joten siirtymäsäännöksen muutoksella varmistettaisiin se, että kunnat ja maakunnan liitot voisivat soveltaa uudessa laissa säädettyjä vaatimuksia jo heti silloin kun kullakin kunnalla tai liitolla on siihen valmiudet. Uuden tai vanhan lain soveltaminen kaavahankekohtaisesti perustuisi toimijan valintaan.

Siirtymäsäännöstöt ehdotetaan jaettavaksi viittaamisen helpottamiseksi momentteihin. Siirtymäsäännöksestä pyydetään myös korjaamaan sinne vahingossa jääneet väärät pykäläviittaukset, voimassa olevassa laissa ei ole a pykäliä.